

Elijärven pesimälinnusto 2008

Asko Suoranta

Elijärven pesimälinnustoa ei ole aikaisemmin laskettu. Kirjoitus käsittelee vuoden 2008 laskentaa päähuomion kohdistuessa menetelmälliseen puoleen, mutta menneisyyttäkin on yritetty vilkuilla.

Elijärvi

Yläneen Elijärvi sijaitsee nykyään Pöytyän kunnassa. Järven pinta-ala on noin 505 hehtaaria ja rantaviivaa on saaret mukaan lukien noin 20 kilometriä. Järvi-Suomen mitapuun mukaan Elijärvi on pieni lampi, mutta Varsinais-Suomessa sitä on pidettävä isona järvenä. Rannat ovat enimmäkseen metsää tai kalliota, vain paikoin suota ja peltoa. Asutusta on runsaasti: viisi vakituista asumusta ja 139 kesämökkiä.

Saaret ja kivet ovat vesi- ja lokki-lintujen pesäpaikkoina tärkeitä, ne kun ovat suojassa maapedoilta. Järven kuudesta saaresta neljällä on maayhteys rantaan ja niissä on kesämökki. Kaksi saarta (Salakkasaari ja Pikkusaari) on vailla maayhteyttä. Lisäksi järvellä on kaksi pikkuluotoa, joille mahtuu useamman linnun pesä, sekä 29 kiveä, joista osa on sangen matalia.

Menetelmät

Laskennat tein Mika Hemmilän kanssa kiertolaskentana soutaen veneellä lähellä rantaa ja kaikki saaret kiertäen. Joutsenen pesät kierrettiin sen verran kaukaa, että niiden luona oleilevia lintuja jäi varmaankin jonkin verran havaitsematta. Valitsimme kahden laskennan taktiikan, joka lienee nykyisin suosituin joh-tuen linnuston seurannan vesilintu-laskentojen menetelmistä. Ensimmäinen laskenta tehtiin 26.4. klo 6 – 11 ja toinen oli tarkoitus tehdä

17-18.5. Tuolloin oli kuitenkin tuulinen ja sateinen sää, joten laskenta voitiin toteuttaa vasta 24.5. klo 5 – 10. Kummatkin laskennat tehtiin tyynellä aurinkoisella säällä. Havaitut linnut merkittiin kartalle. Taivaanvuohen, rantasipin, pikkutikan, västäräkin ja pajusirkun parimääräarviot tehtiin yksinkertaisesti mahdollista eli kahden kerran kartoitusta soveltaen.

Tulokset

Tulkitsin järvellä pesiviksi 176 paria 24 lajista kolmen lajin jäädessä epävarmaksi (taulukko 1). Taulukon lajeista pikkutikka ja käki eivät kuulu varsinaisiin ”järvilajeihin” eivätkä täten sisälly lajimäärään.

Ensimmäisessä laskennassa sinisorsakoiraat havaittiin yksittäin tai pieninä parvina. Näinhän se on aina, lajia ei koskaan pääse laskemaan luotettavasti pariskuntien perusteella. Telkkä ja isokoskelo eivät myöskään tuottaneet vaikeuksia. Härkälintuja havaittiin neljä paria ja kaksi yksittäistä lintua, soidin oli kuuluvaa ja näkyvää. Silkkikiikkupari soidinteli niin ikään varsin paikallisen oloisena. Samoin lapasorsapari käyttäytyi aloilleen asettuneen tuntuisesti. Tavien ja tukkasotkien osalta ajankohta todettiin selvästi liian aikaiseksi. Tukkakoskelot liikkuivat järvellä niin, ettei lukumäärästä saanut selvää. Kalalokit oleilivat kivillä ja rannoilla selkein pareina, pesiä niillä ei vielä ollut.

Toisen laskennan aikaan olivat ilmaversoiskasvustot lahdilla kasvaneet jo niin korkeiksi, että lintujen havaitseminen oli oleellisesti vaikeutunut. Aamulla rantaan tullessa härkälinnun kiljunta oli voi-

makasta, mutta laskennassa löytyi vain yksi reviiiri. Tavikoiraita löytyi kasvillisuuden seasta jonkin verran, tuskin kaikkia. Tukkakoskelot olivat nyt helpohkosti laskettavissa. Sen sijaan silkkikiukku, lapasorsa ja tukkasotka jäivät kokonaan havaitsematta. Yksinäinen uikku tai sorsa jää helposti näkemättä, mutta tukkasotkat ovat yleensä näkyviä (ehkäpä huhtikuiset linnut olivat vielä muuttomatkalaisia). Kalalokkien parimäärä oli selvästi pienempi kuin huhtikuussa. Olivatko pesinnässä epäonnistuneet lokit (tai osa niistä) jo poistuneet järveltä vai olivatko huhtikuussa paikalla olleet linnut hajaantuneet muualle pesimään? Pesivän kalatiiraparin lisäksi havaittiin viitisentoista lintua, osa istuskeli kivillä mutta useimmat lentelivät järvellä. Tiiraja saattoi ehkä pesiä Kutemalahden luhdalla? Positiivisena puolena myöhästyneestä ajankohdasta voi todeta kerrtusten laulun innokkuuden, tosin niistä saattoi osa olla vielä saapumatta.

Lisätietoa pesimälajeista vuonna 2008 ja aiemmin

Kokosin tähän pesimäaikalaisia havaintoja Tiirasta laskentavuoden tietojen tueksi. Havaintoja järveltä lienee enemmänkin, mutta ne eivät ole helposti tavoitettavissa.

Kuikkia on havaittu 24.6.2009 1ad+2pull (Pekka Mustakallio) ja 14.7.2008 5ad+1pull (Mika Hemmilä) osoittaen pesinnän ainakin joskus onnistuvan. Varhaisin havainto järveltä on 15.8.1964 10ad 4juv (Ossi Pihajoki). Pesimäkanta näyttäisi pysyneen suhteellisen vakaina. Kaakkuri on havaittu Elijärvellä kerran: 21.6.2008 1ad (Kunto Lehto, Tuija Lipponen).

BirdLife Suomen vuoden laji 2010, kuikka *Gavia arctica*, pesii myös Elijärvellä. © Timo Elovaara, Pöytyä, 11.5.2009.

Silkkiuikusta on yksi aiempi havainto: 15.4.2005 2p (Sami Lyytinen). Härkälinnun varhaisin havainto on 26.7.1960 1Ä (Jorma Tenovuo), sen jälkeen on useita havaintoja, ei vuosittain. Mustakurkku-uikusta löytyy yksi havainto: 21.5.1970 2p (Kari Valta).

Kaulushaikarasta varhaisin havainto on vuodelta 2004 (Pekka Mustakallio). Vuodelta 2007 on useita havaintoja, niistä ei pysty varmuudella päättelemään ääntelijöiden lukumäärää.

Haapana on ilmoitettu 13.6.1967 1♂♀ (Jouko Hakala ym.) ja lapasorsasta on yksi aiempi havainto 5.5.2006 2♂♀ (Sami Lyytinen). Molempien lajien pesintä lie ollut mahdollista.

Tukkasotkasta on vanhoja havaintoja vain vuodelta 1967 (Jouko Hakala ym.) ja 2006 (Sami Lyytinen). Tukkakoskelo on havaittu 2005 1♂♀ (Sami Lyytinen) ja isokoskelo samaten 2005 1♂♀ (Sami Lyytinen).

Kanadanhanhen ensi havainto on 21.7.2004 4 yks (Sami Lyytinen) ja

seuraavana vuonna onnistunut pesintä 1ad+5juv (Pekka Mustakallio ja Sami Lyytinen). Laulujoutsenia havaittiin vuonna 2008 pesivien lisäksi yksi kihlapari. Ensipesintä lienee vuodelta 2002 ja kaksi pesintää todettiin jo 2004 (Suoranta & Gustafsson, Ukuli 1/2005).

Ruskosuohaukan pesintää ei voitu varmistaa, vain ♂ havaittiin laskennoissa. 26.4. lintu nousi aamusumussa ruoikosta puuhun kuivattamaan itseään eli oli varsin paikallisen tuntainen. Vuonna 2005 laji havaittiin järvellä useasti (Sami Lyytinen) ja vuonna 1991 pesintä varmistettiin: 18.7. rengastettiin kaksi poikasta (Asko Suo-

ranta, muistio petolintutoimikunnalle 2004). Nuolihaukasta on

Taulukko 1. Elijärven laskentatulokset v. 2008. (¹ Parimääräarvio perustuu kummankin laskennan aineistoon.)

	Parimäärä			Pesä / poikue
	26.IV	24.V	Arvio	
Kuikka	3	4	3	1
Silkkiuikku	1	–	?	
Härkälintu	6	1	6	1
Kaulushaikara	2	3	3	
Sinisorsa	19	13	19	
Tavi	(42 yks)	7	7	
Lapasorsa	1	–	?	
Tukkasotka	4	–	?	
Telkkä	10	3	10	
Tukkakoskelo	1-3	5	5	
Isokoskelo	1	–	1	
Kanadanhanhi	(1 yks)	1	1	1
Laulujoutsen	3	3	2	2
Ruskosuohaukka	1	1	1	
Nuolihaukka	–	1	1	
Kurki	1	5	4	1
Taivaanvuohi¹	2	4	5	
Metsäviklo	1	3	3	
Rantasipi¹	2	18	19	
Harmaalokki	2	2	2	2
Kalalokki	25	15	15	8
Kalatiira	–	1	1	1
Käki	–	4	4	
Pikkutikka¹	4	3	5	
Rytikerttunen	–	1	1	
Ruokokerttunen	–	23	23	
Västäräkki¹	7	9	12	1
Pajusirkku¹	9	18	22	

vanha havainto ainakin vuodelta 2005 (Sami Lyytinen).

Harmaalokkeja on järvellä havaittu aiemminkin, Tiiran varhaisin havainto on 13.6.1967 2p (Jouko Hakala). Kalalokkeja laskettiin järvellä joutsenia etsiskeltäessä 4.5.2003 vähintään 10♂♀ (Esko Gustafsson, kirj. ilm.). Pikkulokkeja nähtiin laskennassa 24.5. yksi saalistelevä + kaksi ylilentävää; 4.5.2003 on laskettu yhteensä 9 yks (EG). Kalatiirasta löytyy Tiirasta vain yksi havainto 13.6.1967 2p (Jouko Hakala) ja lisäksi 4.5.2003 on havaittu yhteensä 9 yks (EG).

Mitä olisi pitänyt tehdä

Jos järven linnut olisi laskettu kolmesti vanhojen suositusten mukaisesti, olisi ”kakkoslaskennan” tuloksia voitu käyttää myöhäisten lajien kannanarviointiin, nyt se jäi epäselväksi tai korkeintaan arvauksen varaan.

Toivomuksena esitän vanhojen havaintojen kirjaamiseen Tiiraan, tämä koskee myös kaikkein yleisimpiäkin lajeja.

Kiitokset

Raimo Simola lainasi veneen ja Mika Hemmilä hoiti soutuhommat mallikkaasti.

Telkunsuon pesimälinnusto 2008

Mika Hemmilä

Telkunsuo sijaitsee Loimaan ja Punkalaitumen kuntien rajalla. Suon pinta-ala on noin 358 ha. Eteläinen puoli kuuluu Loimaaseen ja pohjoinen Punkalaitumeen. Suo on avointa nevaa (216 ha), puustoista rämettä on suon keskikohdalla ja erityisesti suon pohjoisosassa. Muualla reunarämettä on vain kapeahkoina juonteina metsän ja avosuon rajalla. Matalaa avovettä löytyy lampareina molempien kuntien puolilta.

Kiersin alueen eteläpuolen 13.5. ja täydentäen 25.5. Pohjoisosan linnuston laskin 11.5. Lisäksi kävin suon keskiosalla 14.6. Kävelin kiikarit kaulalla reunarämeitä seuraillen ja samalla reviirit karttaan merkiten. Metsäkirvisten osalta oli useasti vaikeaa todeta laulavan linnun sijaintia ”suolinnuksi”.

Pesimälinnuston parimäärät ovat oheisessa taulukossa, vertailuaineistona Tapani Vähämäen 1986 lasketut parimäärät. Vuonna 2008 suolla oleskeli pesivien kurkien lisäksi yksi pesimätön pari. Kiuru tuntui run-

Taulukko 1. Telkunsuon pesimälinnuston parimäärät 1986 ja 2008.

	1986	2008
Tavi	-	2
Sinisorsa	-	1
Kurki	2	2
Kapustarinta	5	4
Töyhtöhyppä	3	3
Taivaanvuohi	-	4
Isokuovi	3	1
Metsäviklo	3	3
Liro	4	3
Kalalokki	-	1
Kiuru	2	7
Metsäkirvinen	25	19
Niittykirvinen	n.100	41
Keltävästäräkki	3	-
Pensastasku	6	2
Järripeippo	1	-
Pajusirkku	3	-

sastuneen suolla. Vähämäen niittykirvisen lukumääräarvio perustui 300 x 300 metrin koealaan. Näin lajin parimäärät eivät ehkä ole vertailukelpoiset. Minulta jäivät havaitsematta Vähämäen löytämät keltävästäräkki, järripeippo ja pajusirkku.

Avovesilampareilta löytyi vanhoja hanhien ja joutsenten sulkia, joten suo tarjoaa myös paikan muutonaikaisena levähdyskohteena. Muita suolla havaitsemiani lintuja olivat tuulihaukka (1 koiras saalistellessa), ampuhaukka (1 koiras hetken paikallisena), metso (1 naaras) ja teeri (8 koirasta ja 2 naarasta, soidinta suon molemmissa päissä).

Kiitokset Asko Suorannalle avusta kartta-aineiston saannissa ja tämän aineiston julkituonnissa sekä Esko Gustafssonille avusta vertailuaineiston saannissa.

